

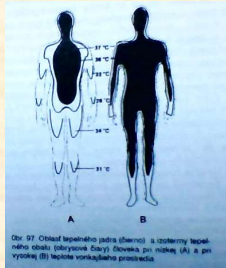
Termoregulácia

- teplota je fyzikálna veličina ovplyvňujúca rýchlosť biochemických aj fyziologických procesov
- termické optimum, termické limity 0-45°C
- endotermné živočích – homoiotermné
  - pravé a nepravé hybernanty
- ektotermné živočích – poikilotermné

- **ektotermné živočích – poikilotermné**
- prispôbujú teplotu svojho tela vonkajšiemu prostrediu
- bezstavovce, ryby, obojživelníky, plazy
- nesmú im zamrznúť telové tekutiny
- ochrana správaním, osobitné látky (antifrizíny)
- metabolické kompenzácie (rýchle – príbojové pásmo, pomalé – termické adaptácie rýb a obojživelníkov – 4-5 dní)

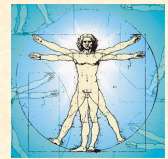

- **endotermné živočích – homoiotermné**
- udržiavajú si telesnú teplotu termoregulačnými mechanizmami
- cicavce 37°C, vtáky 40°C
- fylogeneticky majú telesnú teplotu nižšiu nižšie postavené druhy
- teplotný gradient
- tepelný obal
- tepelné jadro – udržiava si stálu teplotu

telesná teplota závisí od:

- pohlavia
- ontogenetického štádia (plod má o 0,3°C viac)
- dennej doby
- výživy
- svalovej činnosti
- emocionálneho stavu
- teploty okolia
- funkčného stavu organizmu

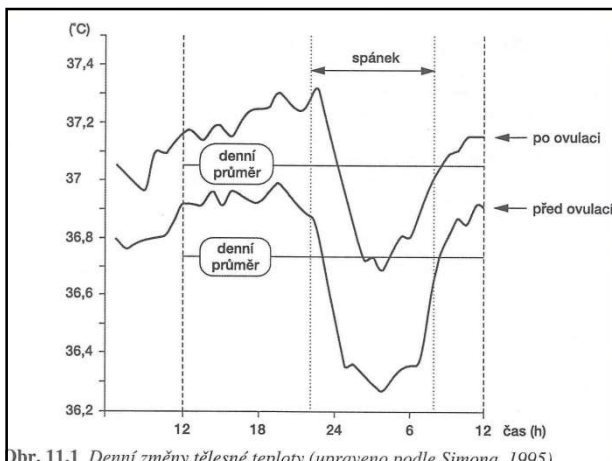

Tri formy ontogenézy termoregulácie:

dozretá forma: kurča, morča

nedošetá forma: myš, potkan, chrčok, holub

odlišná: človek (do 1. roku života)

Obz. 11.1. Denní změny tělesné teploty (upraveno podle Simona, 1995)

normotermia

-ľahká práca – 18-20 °C

-ťažká práca – 14-18 °C

hypotermia

-organizmus stráca viac tepla ako tvorí

-20-25 °C nastáva svalové stuhnutie, slabné dýchanie, zástava srdca

-smrť z hypotermie nastáva z ochrnutia dýchacích svalov a zástavy srdca

-využitie hypotermie, uskladnenie spermií, operácie mozgu a srdca, podchladzovanie transplantovaných orgánov

-aklimatizácia – pomer povrchu tela a hmotnosti – Bergmanovo pravidlo, srst, tuk

-arktická líška nemusí zvýšiť bazálny metabolizmus pri -50 °C, nahý človek musí začať termoregulovať už pri 25 °C

hypertermia

- v organizmoch sa kumuluje viac tepla ako ho, odovzdávajú
- človek ju toleruje do 39 °C, hranica prežitia je 43 °C
- nad 40 °C hrozí zlyhanie obehového systému, pokles tlaku krvi, strata vedomia

Termoregulácia: fyzikálna, chemická, centrálna

Fyzikálna termoregulácia:

výdaj tepla (infračervené žiarenie) suchým a mokrým prenosom

Suchá fyzikálna termoregulácia:

vyžarovanie (**radiácia** 60 % infračervené žiarenie 5-20 nm), vedenie (**kondukcia**, odovzdanie tepla pevnej podložke 5 %), prúdenie (**konvekcia**, odovzdanie tepla prúdiacemu vzduchu alebo vode 15 %)

Mokrú fyzikálna termoregulácia:

potením 19 %
dýchaním 3 %
močom a stolicou

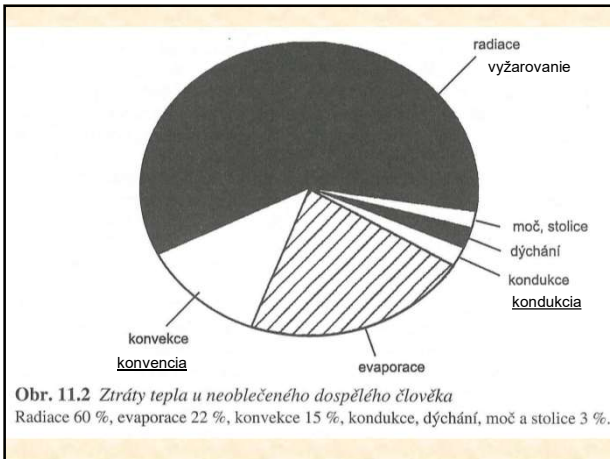
Spôsoby termoregulácia pôsobia v súčinnosti a viaceré naraz faktory účinnosti: veľkosť povrchu tela, rozdiel medzi teplotou tela a prostredia, tepelná izolácia tela

Chemická termogenéza:

- triašková termogenéza – svalová činnosť, žuvacie svaly a tras pokračuje na trup a dolné končatiny, iniciujú ju chladové receptory na pokožke
- netriašková termogenéza – v hnedom tuku sa metabolizuje energia bez väzby na ATP

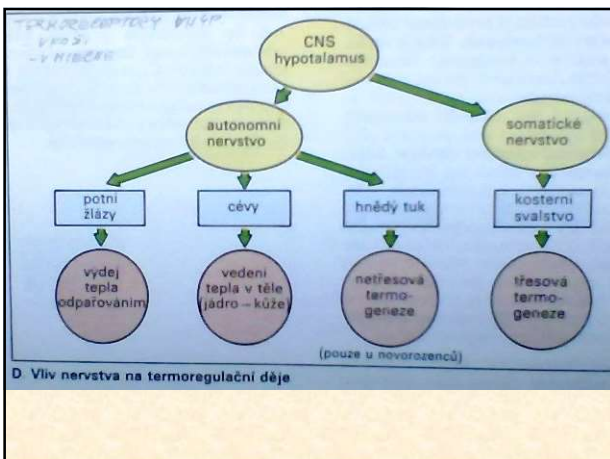
Centrálna termoregulácia: činnosťou hypotalamu na základe teploty krvi a informácií z povrchových termoreceptorov

Správanie

Tab. 11.1 Termoregulační mechanismy

mechanismus	požadovaný efekt	aktivace
1. zvýšený svalový tonus 2. svalový třes 3. vědomé zvýšení svalové aktivity 4. chemická termogeneze (zvýšená sekrece hormonů štítné žlázy a adrenalinu) 5. zvýšená chuť k jídlu	zvýšená produkce tepla	chlád
1. vazokonstrikce 2. behaviorální: - redukce povrchu těla (schoulení) - vhodný oděv	snížení tepelných ztrát	chlád
1. snížení svalového tonu 2. snížení tělesné aktivity 3. snížená chuť k jídlu 4. snížení sekrece hormonů štítné žlázy a adrenalinu	snížení produkce tepla	teplo
1. vazodilatace 2. pocení 3. intenzivní dýchání 4. termoregulační chování (lehký oděv)	zvýšený výdeje tepla	teplo

Hibernácia – zimný spánok

- organizmus prečká chlad a nedostatok potravy

Praví zimní spáči:

- jež, syseř, chrček, plch, netopiere, lelky, kolibríky

Nepraví zimní spáči (zimný odpočinok):

- medveď, jazvec

- menej výrazný pokles teploty a nemajú všetky príznaky zimného spánku

Torpor – stav, kedy sa organizmus v období aktivity a rozvinutej termoregulácie utiahne a prejavuje niektoré znaky zimného spánku

Hibernácia – teplota tela cca 10°C

- okamžitý nástup: netopiere, kolibríky
- krátkodobé pôsobenie nízkych teplôt: syseľ, svišť
- dlhšie prípravné obdobie: chrček, jež
  - hromadenie zásobných látok, hnedý tuk, znižuje sa citlivosť hypotalamických centier na chlad a aktivita endokrinných žliaz

Fyziologické zmeny počas hibernácie:

- znižuje sa činnosť srdca, až 100 násobne sa utlmujú metabolické deje, znižuje sa spotreba kyslíka, znižuje sa hladina glukózy v krvi, zvyšuje sa množstvo CO₂ v krvi, klesá počet erytrocytov a bielych krviniek, znižuje sa aktivita endokrinných žliaz, znižuje sa činnosť nadobličiek, zastavuje sa činnosť pohlavných žliaz, CNS je v stave podobnom hlbokému spánku, sú utlmené podmienené reflexy
- **ostáva zachovaná** činnosť hypotalamo-hypofýzového systému a pankreasu, periférne nervy si zachovávajú schopnosť viesť vzruchy, **ostáva zachovaná vzrušivosť srdca**

Hnedý tuk

hnedo zafarbené tkanivo, obaľuje srdce, pľúca a chrbticu medzi lopatkami

- veľké množstvo mitochondrií s vysokým aeróbnym metabolizmom
- úloha **pri prebúdzaní** v zohrievaní organizmu netriaškovou termogenezou
- pri prebúdzaní sa tiež zvyšuje pulzová frekvencia, aktivuje sa predný hypotalamus, sympatikus a CNS za účelom zvýšenia metabolizmu, dýchania a srdcovej činnosti
- signály na prebudenie:
  - hromadenie metabolitov (ketolátky)
  - zvyšovanie koncentrácie draslíka,
  - alebo aj pôsobením vonkajších podmienok

Obr. 102. Roztiahnutie hnedého tukového tkaniva v hibernujúcom losarconi (hora) a v novorodencovi (dolu)

Ďakujem za pozornosť

